

Pavel Golia / Dezerterji

«Evo s čim,» je odrezal Hilarij Pernat, da bi se ubranil mehkode. «Apportez-moi une bouteille de vin blanc et un de mes cigares.»

«Oui, mon oncle.» Veselo je stekla proti kuhinji.

«Bolj skozi nos, bolj skozi nos,» je klical starec za njo. «Quelle prononciation, mon Dieu!»

Stana se je vrnila z vinom in smotko in je sedela pri njem še dolgo v mrak, vse srečna, da ga sme zabavati. Hilarij Pernat je poslušal njeno čebljanje kakor pesem oddaljene ptičke in je raztreseno odgovarjal vsakih toliko minut. Ves čas se je odkašljeval in usekaval od čudne, prav res nespametne mehkode, ki mu je obhajala dušo...

Dekletov glas je zvonko žuborel poleg njega v temni lopi... Če bi ta glas ne bil glas Stane Mirnikove, ampak glas njegovega otroka, kako lahka bi se zdela nocoj profesorju starost, nemoč in smrt!

(Dalje prihodnjič.)

Pavel Golia / Dezerterji

(List iz dnevnika.)

Rabeljske roké
so nas zvezale
kakor zavratne morilce in tolovaje
in mračne patrule
so nas, pridušeno ihté in jokaje,
peljale v neznansko gorjé.

Brodili smo po brezzvezdnih nočeh
in mislili na Njo, le v sanjah gledano.
Naše duše so valile pred sabo po tleh
svojo bolešt prepovedano —
in težko kot da ne morejo živeti
so se dvigale nad brezdni ločitve
naše nemorojene molitve
k skrivnostno razodeti.

V patruli so bili —
temu oče, temu brat, temu stric.
Osramočeni so šli
za nami
upalih lic,
z ognjestrelnim orožjem na rami,
vojščaki nasilja med vojščaki in zločinci.
Nebo — z oblaki pokrito.

P a v e l G o l i a / D e z e r t e r j i

Zjutraj so prijahali trije cesarski princi
na iskrovitih arabcih z blestečo suito
ter nas obrizgali z oholimi pogledi.
Pred nami so divjali bratomorni boji,
kraj nas na poljani je stal
bataljon v četverokotnem stroji.
In veter je pihal od jugozapada
od naših livad in dobrav.

Pričela se je krvava parada,
Pozvali so prvega izmed nas
ter postavili k moritvi nedolžne vojščake.
Naša srca so od groze in gnusa zastala,
ko smo gledali njegove mučeniške korake
brez protesta nesoče uporni svetniški obraz
pred cesarska zijala.
In nebo je molčalo tisti čas.

Visoko vzravnan, ponosen in bled
je izpregovoril z boleznim smehljajem
svoja poslednja slova:
«Vam za spomin, o pokolenja nova,
življenje mlado dajem — —
Ljubite vse ljudi,
ljubite ves vesoljni svet — — —»

Zdaj salva zagrmi.
V imenu maziljenega nadzločinca,
ob asistenci uniformiranega kaplana
je osem bednih bratov iz Korotana
oddalo osem zrn svinca
v žrtvujoče se bratsko srce.

Vsi, zvezani in oboroženi,
smo prebledeli, zatrepetali — — —
In preko krvavih močvirij
in preko svinčenih toč
smo bežali ves dan in vso noč
v neki novi nadi, v neki novi veri,
bežali, bežali, bežali — — —

Ko je napočilo jutro, zasije
pred nami večno zamaknjeno, blago
obličje Rusije.

Njene blagoslovljene rôke
so nas materinsko sprejele,
njene sanje, kot brezdanjost globoke,
so vnele

v poraženih dušah nove kresove.
In poljubili smo travnik in njivo
ter šepetali, prižeti k svetim tlom:
Спасибо!

Въ тѣ страшные, безжалостные дни
преслѣдованій, униженій,
мы Родину свою нашли.

Спасибо, русская земля, за ласку и приемъ,
хвала за возрожденіе духа, русскій гений.

Janko Glaser / Iz pisem Ivana Cankarja Anici Lušinovi

(K petdesetletnici pesnikovega rojstva.)

Po srečnem naključju mi je prišlo v roke 57 pisem, ki jih je pisal Ivan Cankar Anici Lušinovi. Pisma so last g. Hinka Breganta, nadučitelja v Rušah, ki jih ima od naslovljenke same; ta je bila namreč njegova prva žena. Na prošnjo mi je vsa pisma dal v pregled in mi obenem dovolil, da posamezna mesta iz njih priobčim; za oboje, kakor tudi za nekatere podatke, se mu najiskreneje zahvaljujem.

Anica Lušinova se je porodila 30. maja 1881. v Ljubljani, kjer je bil njen oče uradnik pri deželni vladi. Stanovali so v Kolizeju. V letih 1899. do 1903. je obiskovala učiteljsišče in ga tudi dovršila. Potem je službovala pri Sv. Benediktu v Slovenskih goricah, v oktobru 1905. pa se je poročila s Hinkom Bregantom. Naslednja leta je preživela na Plešivcu pri Škalah, kjer je njen mož učiteljeval, ona pa je bila učiteljica ženskih ročnih del. Tam je 5. februarja 1910. umrla. Pokopana je skupaj s svojo sestro Minko, poročeno Grubišič (roj. 21. aprila 1879.), ki je umrla približno štiri leta poprej (1. januarja 1906.), ko je bivala zaradi bolezni pri Anici, upajoč, da tam okreva.

Obe sestri živita ovekovečeni v Cankarjevih delih, zlasti v «Erotiki», kjer so najboljše pesmi «iz lepih časov» posvečene Anici, v prozi pisani epilog pa naslovljen na Minko.